

гармония и взаимопонимание между людьми. Полиязычие рассматривается как средство обучения молодого поколения в взаимосвязанном мире. Цель полиязычного образования-формирование полиязычной личности, конкурентоспособной в условиях мирового сообщества, создание условий для реализации индивидуальных способностей каждого учащегося, решение проблем различного уровня.

Ключевые слова: полиязычие, образование, язык, воспитание, экономика, поликультурная личность.

Abstract

This article deals with the problem of multilingual education of modern Kazakhstan in the globalized world. Kazakhstan demanded the introduction of multilingualism on its territory in connection with the entry into the world cultural space. However, the problem of the introduction of multilingual education has caused many difficulties. Multilingualism helps to solve the main problem of the modern world-harmony and mutual understanding between people. Multilingualism is seen as a means of teaching the younger generation in an interconnected world. The purpose of multilingual education-the formation of a multilingual personality, competitive in the world community, creating conditions for the implementation of individual abilities of each student, solving problems of different levels.

Key words: multilingualism, education, language, education, economy, multicultural personality.

ҒТАМР 14.07.07

Н.Ж.Құлмұрза

Х.Досмұхамедов атындағы Атырау мемлекеттік университеті
Атырау қ., Қазақстан Республикасы

E-mail: nurshat_92_92_@mail.ru

ТОПТЫҚ ЖҰМЫСТЫ ЖҮРГІЗУДІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ МЕН ТҮРЛЕРІ

Аңдатпа

Ұсынылған зерттеу жұмысында ағылшын тілін үйрету барысында топтық жұмысты жүргізудің дағдыларын тиімді әдіс-тәсілдермен дамытып оқыту ұсынылған. Шет тілін оқытудың маңызы және оның ерекшеліктеріне, тіл дамыту жұмыстарын тиімді жүргізудің әдістеріне тоқталғанмын. Тілді, оның ішінде оқушылардың шет тілін оқыту барысында топтық жұмыс жүргізу технологиясына түсіндірме беріледі.

Негізгі сөздер: шетел тілі, топтық жұмыс, білім беру, мультимедия коммуникативтік жағдай, оқу процесі, мотивация, белсенділік.

Қазіргі заманғы үрдістерге байланысты ағылшын тілінің мұғаліміне дейінгі білім беру процесі міндет әмбебап білім беру ісін қалыптастыру. Білім алушылар жаңа білімдерді, дағдыларды және құзыреттерді өз бетінше оқуды үйренеді. Бұдан коммуникативтік әмбебап байланыс, білім беру қызметі пайда болады. Коммуникативтік әмбебап білім беру қызметі орта мектеп оқушыларын оқыту үдерісінде маңызды орын алады ол адамдар арасындағы қарым-қатынастың жетекші қызметі болып табылады. Қазақстан Республикасы жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартында «Шетел тілін оқытудың басты мақсаты — оқушыларға шетел тілінде қарым-қатынас жасауды базалық деңгейде игерту» деп көрсетілген[1]. Өйткені қазіргі нарық жағдайында шетел тілін, оның ішінде ағылшын тілін меңгеру, шетел тілінде сөйлей білу өмірдің өзекті мәселесіне айналды. Сондықтан өсіп келе жатқан ұрпаққа шетел тілін оқытуда әр түрлі әдістемелік жаңа тәсілдерді түрлендіре, күрделендіре түсу қажеттілігі туындап отыр. Кейінгі кезде мультимедиялық, гипермәтіндік, желілік және коммуникациялық ақпараттық технологиялардың пайда болуы шетел тілін тиімді оқыту үшін үлкен мүмкіндіктерге жол ашты. Мультимедиялық технологиялар мәтіндік құжаттарға, графикалық суреттер, дыбыс және бейне- көріністерін пайдалануға мүмкіндік береді[2]. Оқу процессін топтық жұмысты ұйымдастырудың мұндай түрі оны жүзеге асырудың үлкен әлеуетіне ие. Топтық жұмыс жөніндегі маман Марвин Шоу: «Барлық топтардың жалпы сипаты бар: олардың мүшелері өзара әрекеттеседі». Сондықтан ол топты «өзара әрекеттесетін және бір-біріне әсер ететін екі немесе одан да көп адамнан тұратын қоғам» деп анықтады. Топтағы жұмыс топтың басқа мүшелерімен жиі байланысуға, өздерінің ұстанымын қалыптастыруға, ынтымақтастықты дамытуға, тұлғааралық құзыреттілікке және коммуникативтік мәдениетке ықпал ететін іс-әрекеттерді үйлестіруге мүмкіндік береді. Топта жұмыс істейтін студенттер осы тапсырманы бірге орындауға тырысады. Бұл жағдайда, тапсырма топтың басқа мүшелерінің көмегінсіз оны орындауға қабілетсіз етіп жасалады. Ауызша сөйлеуге үйретудің, біріншіден, белгілі бір көлемде диалогты түрде және монологты түрде сөйлеудің арасында айтарлықтай формасы жағынан да, мазмұны жағынан да қандай да бір байланыстың болуы; екіншіден, оқушының өзіне тиісті пәнді жетік меңгеруімен; үшіншіден, қандай да бір мәтін материалдары мен ауызша сөйлеуде едәуір байланысты болуы. Оқудың бірінші кезеңінде іштей оқуға көңіл бөлу керек [3]. Сонымен қатар оқушылардың ағылшын тілінде ауызекі сөйлеу қабілеттерін дамыту бағытында түрлі іс-әрекет ұйымдастыруға болады. Шетел тілі пәні бойынша оқушы ереже мен ұғымдар анықтамасын тек жаттап алғаннан гөрі, оларды іс жүзінде саналы түрде қолдана алуы қажет[4]. Түрлі тапсырмалар мен жаттығулар арқылы

теориялық білімді шыңдауға болады. Мысалы, белгілі бір мәтін бойынша жұмыс істеу үшін мына жаттығуларды беруге болады:

- Мәтінді қатесіз, дауыс ырғағын сақтай отырып оқу.
- Мазмұнын түсіну.
- Тірек-сызба сөздері арқылы баяндау.
- Мазмұнын түсінуі бойынша сурет салып, суреттеу [5].

• Келесі жаттығу түрі сөйлеуге үйрету. Диалогтық сөйлеуде оқушылар сұрақ-жауап, өтініш айту, нұсқау беру және тағы басқа жұмыстары ретінде қарапайым іс-әрекеттерді жасай алуы тиіс. Балалар бөлік элементтерден жаңа, тұтас жағдай құрай алуы керек. Оқушылар жалпы арнаулы сұрақтарды қоялуы, әртүрлі сұрақтарға жауап бере алуы, өтініш, бір нәрсемен келісетінін немесе келіспейтіндігін білдіре алуы керек. Оқушылардың сөйлеу қарқынын өсіру қажет және әр оқушы сөйлегенде екі репликадан айтуы тиіс. Қазіргі кезеңде пән мұғалімдерінің кеңінен қолданып жүрген тілдік жаттығуларының біріне «Warmingup» жаттығуы жатады [6-8].

Ынтымақтастықта оқудың негізгі бөлімі топ мүшелерінің ынтымақтастығы арқылы консенсусқа қол жеткізуге негізделген. Мұғалім үшін қызықты факт, топтық жұмысты танымдық қызығушылыққа зерттеу барысында, эстондық ғалым Х.И.Лимейцтің ерекшеліктерімен ерекшеленетін топтық жұмыс принциптері:

- 3-тен 6 адамға дейін бірнеше топқа;
- Әрбір топ өз міндетін алады, ол бәріне бірдей немесе дифференцияланған болуы мүмкін;
- әр топта оның мүшелері арасында рөлдер тағайындалады («көшбасшы», «сөйлеуші», «аналитика», «уақытша ұстаушы»);
- топтағы міндеттерді орындау процесі пікір алмасу және бағалау негізінде жүзеге асырылады;

Топта әзірленген шешімдер бүкіл сыныппен талқыланады. Топтық оқыту барлық оқушыларға оқу үдерісіне белсене қатысуға, белсенді болуға, оң нәтижеге қол жеткізу үшін өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді. «Ағылшын тілі» пәнінің өзіндік ерекшелігі, ол оқыту үдерісінде сыныпты екі топқа бөлуді білдіреді, өйткені бұл тіл балаларға арналған емес. Сыныпты 15-16 адамнан тұратын топтарға бөлу тілді үйрену кезінде де тиімді емес, сондықтан студенттерді тобыңыздағы 5-6 топтағы шағын топтарға бөлсеңіз, бұл оқушылардың ағылшын тілін үйренуге деген танымдық қызығушылығын арттырады. Студенттерді топта оқыту үдерісінде студенттердің тәуелсіздік дәрежесі артады, әр дамудың шығармашылық қабілеттері, жылдам ойлау дағдылары мен қабілеттерін дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасалады. Мұғалім әр оқушыға көңіл аудару қиын, себебі сабақ 45 минутқа созылады. Топтық жұмыс маңызды, өйткені осы сыныптағы оқушылар әртүрлі мотивация деңгейлері бар оқушыларда күшті және әлсіз студенттер бар.

Мотивацияның жоғары деңгейі бар студенттерге топтық жұмысқа жауапты рөлдерді беру керек. Мысалы, сабақтың соңында әрбір білім алушының рөлін қадағалап, әрбір оқушының тобындағы жұмысты

бағалаңыз. Менің бақылауларымның нәтижесі ретінде төмендегілерді атап өткім келеді: дәстүрлі сабақтарда мотивацияның төмен деңгейі бар студенттер көбінесе оқу үрдісіне қатыспаған, байқалмаған, сосын топтық жұмыспен айналысатын оқушылар өздерін қолдайды сыныптастар. Сондай-ақ, топтағы күрделі тапсырмаларды орындаған кезде, студенттер осындай тапсырмаларды жеке орындағанда қарағанда жақсы нәтижеге қол жеткізді. Ағылшын тілінде тыңдап түсіну қабілеттері дамып жетілгеннен кейін, радиобағдармаларды тыңдауға немесе көркем және деректі фильмдерді көрсету арқылы оқушылардың білімдерін нығайтуға болады.[8]

Топтық жұмыс жүргізу мақсаттары:

Топтарда қалай жұмыс істеуге болады?

Топтық жұмыстан барынша көп басымдылық алу үшін, мұғалімдер мен оқушылар бәрінен хабардар болуы қажет және бақылау мен қарым-қатынас жасау барысында жеке тұлғалық дағдыларын дамытып, өз ойларын білдіріп және басқаларға қолдау көрсету өте маңызды. Қойылған сұрақтарға тез және нақты жауап беру және сурет бойынша әңгіме құрастыру, әр түрлі жағдаяттарға байланысты сұрақ қоя білу мен схема бойынша сөйлемдер құрастырып айту жұмыстары басты рөл атқарады .

Топтық жұмыс барысындағы дамитын дағдылар

1) Қарым-қатынас: жазбаша және ауызша әңгімелесу, тыңдау, ым мен қимылды пайдалану

2) Өзін-өзі таныту: үстемдік танытпай, топтағы жұмысқа белсенді қатысу үшін өзіне-өзі сенімді болу

3) Басқаларды қолдау: топтың қызметіне үстемдік жүргізбей, топ жұмысына белсенді қатысу үшін шиеленіскен жағдайларды шешу

4) Басқаларды бақылау және басқалар туралы хабардар болу. Топтың басқа мүшелеріне қарым-қатынас барысында ықылас таныту

Топта жұмыс істеу ережелері.

Топтық жұмыс жеке шешуге болатын тапсырмаларды емес, анағұрлым күрделі тапсырмаларды шешуді көздейді. Кез-келген команда барлық мүшелері білетін және түсінетін жалпы ережелерді басшылыққа алуы қажет. Ол топтың әрбір мүшесінің одан не күтілетіндігін, жұмыс қалай бөлінетіндігін және қолдау көрсетілетіндігін, сондай-ақ нәтижелерге қалай қол жеткізілетіндігін білулері үшін қажет. Көлемді мәтінді оқып қана қоймай, көру арқылы мазмұнын түсініп мәтіннің мазмұны бойынша түсінгенін айта білу. Сондай-ақ өз бетімен әңгіме құрап, мәтінге байланысты қанатты сөздерді, мақал-мәтелдерді пайдалану арқылы сөйлеуге дағдыландыру. Бұқаралық, ақпараттық хабарларды оқып түсіну (газет, журнал материалдары, теледидар хабары) мен талқылауда белсенділік танытып, біліктілікті жоғарылату жұмыстары басшылыққа алынады [9].

Топты ұйымдастыру ережелері.

Топтар түрлі тәсілдермен құрылады:

А) Кездейсоқ іріктеліп алынған топтар

Б) Жекелеген мүшелердің нақты мықты қасиеттеріне қарай құрылатын топтар

Топ құру кезеңдері.

Топ мүшелерінің саны қанша болуы қажет?

Бүгінгі таңда ойын технологиялары мектептің оқу-тәрбие процесінде оқушылардың жалпы оқу интеллектуалдық біліктерін қалыптастыруда ерекше мәнге ие болады.[10] Топтың көлемі мен санының арасындағы тепе-теңдік орнату маңызды. Шағын топтар немесе жұп топтар шектеулі қысқа уақыт 5 минут барысында тиімді жұмыс істей алады. Үлкен топтарда тәртіптің нашар болуы ықтимал. Тапсырманы тиімді орындау үшін, мұғалім топ қатысушылар саны қанша болатынын анықтап алуы қажет

Топтар

1)Шағын топ: 4-6 оқушыдан тұратын топ.

Топтық жұмыстың көптеген түрлерінде және топта бір оқушының үстемділігін әлсірету үшін тиімді. Топ мүшелерінің кейбіреуі үшін аз жұмыс істеуге көп мүмкіндік береді. Тыныш, салмақты оқушылар жұмысқа аз қатысқысы келуі мүмкін

2) Үлкен топ:7-10 оқушыдан тұратын топ.

Мәселені талқылау барысында көптеген көзқарастарды қарастыру мақсатында тиімді болуы мүмкін.

Топ мүшелері көп болған сайын ұйымдастыру, жоспарлау, рөлдер мен арадағы қарым-қатынас, сөз сөйлеу қиындайды.

3) Жұптық жұмыс: жоғары деңгейлі тапсырмаларды бірлесе орындауда, шешім қабылдауда, мәселелерді шешуде, құрбы-құрдастарын оқыту үшін тиімді

1. Топтық жұмысты ұйымдастырудың проблемалары
2. Негізгі кезеңдері
3. Туындайтын сұрақтар
4. Топқа бөлу
5. Топтағы адамдардың санына байланыстылығы
6. Оқушылардың білім дәрежесін есепке ала отырып бөлу
7. Тапсырманы орындау
8. Топ ішінде рөлді бөлініп берілуі
9. Оқушылардың оқыту процесіне қатысуы
10. Тапсырманы орындау уақыты
11. Ис-әрекетінің нәтижесін көрсету
12. Топтық жұмыстың нәтижесін көрсету
13. Аудиторияны баурап алуы

Тиімді топтық қарым-қатынас дегеніміз не?

- Кезекпен сөйлесу;
- Белсенді тыңдау;
- Сұрақ қою, және сұрақ бар ма екенін тыңдау;
- Ұсыныс енгізу және басқаларда ұсыныс бар ма екенін сұрау;

• Өз ойларын және пікірлерін ортаға салу және басқалардың идеялары мен пікірлерін білу;

- Ұсыныстарды, идеяларды, және пікірлерді ұжыммен талқылау;
- Көмектесу және көмек сұрау
- Түсініктеме беру және түсініктеме беруді өтіну;
- Идеяларға түсініктеме беру және оларды бағалау;
- Топтық шешім қабылдау және бір тоқтамға келу
- Талқылаудың қорытындысын шығару;
- Дәйекті айғақтар келтіру

Мен болашақ мұғалім ретінде, балаларды қалай дұрыс оқуға үйретсем, оларды тақырыппен қалай қызықтырсам болады деп ойлаймын, сондықтан мен қызығушылығын арттыру үшін білім алушылармен жұмыс жасаудың осындай формаларын қолдану қажет. Мен үшін бұл тәсілдердің бірі топтық жұмыс түрі. Топтық жұмыс өте тиімді, себебі топтарда жұмыс істейтін білім алушылар түрлі адамдармен жұмыс істеуді үйренеді. Сонымен қатар, сыныптағы топтық жұмыс барысында білім алушылардың танымдық қызығушылығын арттыру үшін түрлі стратегияларды байқауға болады. Мысалы, сыни ойлау стратегиясы топтарда жұмыс істеуді қамтиды, интерактивті оқыту стратегиялары балалардың пікірталастар мен талқылауларға белсенді қатысқан кезде тиімді түрде оқитынын дәлелдейді. Топтық тәрбие тәрбиесімен студенттер әлеуметтік жағынан да, эмоциялық жағынан да дамиды, яғни олар өздерінің құрдастарымен әңгімелесуге, өз идеяларын қорғап, ұсынуға, пікір алмасуға және өз-өзіне баға беруге және бағалауға белсене қатысуға мүмкіндіктері бар екенін атап өткен жөн.

Әдебиеттер тізімі:

1 Қазақстан Республикасы жалпы орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана: ҚР БЖҒМ, – 5-6.

2 Жұмаева Э.С. Ағылшын тілін оқытудағы жаңа ақпараттық технологияларды пайдаланудың тиімділігі. – Қызылорда: Санат, 2012. – 20–24-б.

3 Брекеева А.С. Жаңа білім беру әдісі // Ағылшын тілін оқыту әдістемелігі. – 2014. – № 1. – 10–13-б.

4 Бақытов А., Жұманова Р. Шетел тілін үйренуде тілдескіш оқу құралдарының тиімділігі // Мектептегі шет тілі. – 2011. – № 4. – 23–25-б.

5 Бакишева Л.Б. Шетел тілі сабағында ойын технологиясын қолдану // Мектептегі шет тілі – Иностранный язык в школе. – 2011. – № 4. – 7, 8-б.

6 Альмухамбетова Г.К. Влияние стратегий технологии критического мышления на раскрытие творческих способностей учащихся // Респ. пед. журн. «Мастер-класс». – 2011. – № 5. – С. 3-66.

7 Кенжеева Г.Қ. Оқыту мен тәрбиелеудің қазіргі заманауи технологияларын оқыту үрдісіне енгізу негізінде педагогикалық ұжымының

кәсіби құзыреттіліктерін арттыру // Мектептегі шет тілі = Иностранный язык в школе. — № 4. — 8 — 106.

8 Бегазова М.Ж. Шетел тілі сабағында білім алушылардың коммуникативті құзыреттілігін қалыптастыру жолдары // Мектептегі шет тілі. — 2011. — № 4. — 28–31-б.

9 Касимова Р.Н. Шет тілін оқытуда компьютерлік технологияларды қолдану ерекшелігі. — Астана, — 16, 17-б.

10 Уразова Г.Т., Туленова Ұ.Т. Ойын технологиясы – Бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын қалыптастыру құралы // Атырау мемлекеттік университетінің Хабаршысы №3 (42) қыркүйек, 2016 ж. 141 б.

Аннотация

Данная статья исследует методы развивающие групповые работы учащихся на уроке английского языка, являющейся немаловажным в процветании многоязычного Казахстана. Исследовала значение обучения иностранному языку и его особенностям, методам эффективного проведения групповой работы по развитию речи. Дается разъяснение о языке, в том числе в ходе обучения иностранному языку, о технологий группового обучения.

Ключевые слова: полиязычие, групповая работа, образование, иностранный язык, мотивация, мультимедия, учебный процесс, активность.

Abstract

The present research focuses on revealing the methods developing group work speech of the learners which is significant in building the prospering way of multilingual Kazakhstan. Recommendations on movie lesson plans are also suggested. The value of learning a foreign language and its features, methods of effective group work on the development of speech at school.

Key words: polulingual, group work, education, foreign language, motivation, multimedia, stadying process, activity.